

Jak je to s pravdou, už nám vysvětlili v Kostnici, na Bílé hoře, v Mnichově, na Jaltě. Ale my jsme strašně natvrdlí

radiouniversum.cz/calabek-milan-6d-jak-je-to-s-pravdou-uz-nam-vysvetlili-v-kostnici-na-bile-hore-v-mnichove-na-jalte-ale-my-jsme-strasne-natvrdlj

6. října 2023

Milan Calábek Díl 6/6

Text 6.10.2023 40 min Přehrát

#Společnost #Víra

Je člověk jen hříčkou osudu, nebo je sám jeho hlavní tvůrcem, vypravěčem sebe sama, který je do určité míry zodpovědný nejen za sebe, ale i za své děti, protože v genech a sdílené zkušenosti se mnohé přenáší na další generace? Hluboce filozofická diskuse má, jak ukazují i některé výzkumy, velmi skutečné naplnění, a jsou známé příběhy lidí, kteří se zachránili i před nevléčitelnými chorobami vlastní volbou, změnou stylu života, uvažování. Toho všeho jsme se dotkli v předchozí částech našeho rozhovoru s Milanem Calábekem, zakladatelem Institutu alternativního vzdělání. A náš host společně s Hamletem říká: „Nuťte se k ctnosti, i když ve vás není. Jen tak můžete změnit svou přirozenost.“ A vysvětluje: „Každý z nás je vnímavý k určitému typu nemoci, pokud nezmění tu část osobnosti, která ho k tomu předurčuje.“

Martina: Milane, ty jsi člověk, který se epigenetice a molekulární biologii věnuje dnes a denně.

Milan Calábek: Ne, to ne, to přeháníš.

Martina: Nevěnuješ?

Milan Calábek: Věnuji, ale to sem nepatří.

Martina: Patří, protože se tě chci zeptat, jelikož jsi hovořil o tom, že je potřeba přinést osvětu, nebo zprostředkovat poznání. A teď nás možná poslouchá člověk, který má na hlavě turban, protože už nemá vlasy, oboulaný vší tou snahou, a strašně by chtěl žít. Chtěl by žít a říká: „Říkáte nesmysly. Já chci žít, miluji život, každý den si chci ještě užít.“ Nebo nás poslouchají rodiče, kteří mají doma andílka, který je nemocný a kterého milují. Co dělat? Co dělat, jak pomoci? Co bys – v tu chvíli, když už jsme do toho spadli, ať už z nevědomosti, nebo z pupnosti, pýchy, nebo z jakéhokoliv důvodu, to už je v určitém okamžiku skoro jedno, ale možná to taky není jedno – radil?

Milan Calábek: Pokud by to bylo možné, zjistil bych, jaký je stav klíčových genů. A potom bych se snažil buď obnovit jejich expresi, nebo některé geny vypnout. A to je právě ten problém, že když chci žít, chci strašně žít, tak vlastně aktivuji sympatikus, a to mně moc v tomto momentě nepomůže. Já bych měl spíš aktivovat parasympatikus, to znamená uvolněně relaxovat. Máme klíčový přístup ke skutečnosti, tedy normálním vnímáním, nebo přemýšlením o tom, nebo meditací. A meditace je naprosto klíčová – vystoupit z tohoto světa.

Martina: U dětí, třeba?

Milan Calábek: U dětí ne. To musíme udělat my. Musíme jim dát klid a lásku, a tím se pokusit probudit. A to opravdu chce přesně určit, jak na který gen působit.

Martina: Ty jsi řekl velmi důležitou větu, kterou jsi uvedl své zamyšlení o otevřených, zavřených genech: „Pokud by to bylo možné, zjistil bych.“ Je to možné?

Milan Calábek: Je to možné.

Martina: A kde?

Milan Calábek: Medicína, a to u nás, aspoň pokud vím, se tomu příliš nevěnuje. Ale je možné si samozřejmě zjistit svůj genetický profil. Tady je obrovská spousta genetických možností, ale to nám tolik nepomůže, tam nám zjistí jenom mutace. Ale potom je tady ještě další možnost, to se běžně dělá ve Spojených státech a na Západě, to znamená zjistit, který gen je vypnutý, který dobrý gen je vypnutý, a který, z tohoto hlediska, momentálně špatný gen, je zapnutý. To znamená – epigenetické hodiny se různě zpřeházely. A jakmile tohle zjistíme, tak pak můžeme působit. Ale samozřejmě jsou způsoby, jak můžeme na geny působit, a z mého hlediska je to uvedení se do stavu hlubokého klidu.

Martina: A ty jsi řekl, že to zjištění zapnutých, vypnutých genů je spíše možné jenom v Americe, na Západě?

Milan Calábek: Já myslím na Západě. U nás – nevím o tom, že by to...

Martina: Že bychom lidem dali naději, a vzápětí jsme jim ty hračky rozkopali.

Milan Calábek: Abychom se zase nezamotali někam úplně jinam, než chceme.

Lidé jako Jarda Dušek, doktor Vojáček, doktor Hnízdil, doktor Pollert, a podobně, jsou vytlačováni na okraj

Martina: Milane, může se stát, že tato neshoda, toto nepochopení mezi Jardou a moderátorem, ale hlavně mezi Jaroslavem Duškem a velkou částí společnosti, může vyvolat, třeba paradoxně, hlubší

zájem o jeho názory? Hlubší zájem o tuto obhajobu, kterou teď pronášíš ty? A vlastně hlubší zájem o trochu jiný pohled na svět, na život a na životní filozofii?

Milan Calábek: Nepochybně. U přemýšlivých lidí určitě. Protože když nezačnou hned odsuzovat, zamyslí se nad tím, tak je to někam dovede. A dovede je k tomu, že Jaroslav udělal obrovskou spoustu hovorů, kde to všechno vysvětluje – své postoje – Duše K, vystupuje na jiných platformách, nebo přímo v divadle. Jaroslav dělá obrovskou osvětu tím, že zve do Duše K spoustu lidí, kteří mohou – například Thomas Verny tam vystupoval, a spousta lidí – vrhnout světlo na celou řadu těchto problémů. Nebo se spojuje s lékařskou alternativou, která je u nás silná, ať je to doktor Vojáček, doktor Hnízdil, doktor Pollert, a podobně, jejichž názory jsou velice odborné, jsou v souladu s nejnovějším poznáním, ale kteří jsou samozřejmě zatlačováni, nebo vytlačováni stranou na okraj.

Martina: Mluvil jsi o tom, že se lidé mohou obrátit na různá pracoviště na Západě. Řekni mi, proč tedy u nás jsme se tak zakopali v zákopech, a nechceme o tom vůbec vést veřejnou diskusi? Protože teď mohla vzniknout veřejná diskuse, ale tato diskuse nabyla jiráskovského náboje Proti všem?

Milan Calábek: Zlatý Jirásek – ještě. Ne, to se prostě ptáš na špatné adrese. Musíš se obrátit na jinou adresu.

Martina: Ta už se k tomu vyjádřila.

Milan Calábek: Ta adresa se k tomu vyjádřila – velice negativně. Ano.

Martina: Ministr Válek pronesl velmi dehonestiční projev.

Milan Calábek: Naprosto.

Chybou Východu bylo zaměření jen na absolutno, a popření relativních hodnot. Tím se Indie kdysi dostala do zaostalosti a bídy. Chybou Západu bylo ulpívání na relativních hodnotách, a vytěsňování absolutních.

Martina: Což já trochu nechápu, protože z pozice jeho erudice a jeho postavení měly být tyto názory a tento rozhovor pod jeho rozlišovací schopností.

Milan Calábek: Přesně tak. To, co říkala Popelka – bratrská, vlastně sesterská výpomoc ze Slovenska tady naprosto sedí. Ale já bych se ještě vrátil k tomu, že u tebe Jaroslav mluvil o několika věcech, krom toho, například, že se nebojí smrti, ale že se bojí špatného života. A tím nemyslí, že by nerealizoval svůj talent, ale obává se jedné věci, nebo by se mohl obávat jedné věci: Obává se nebezpečí redukce života na jeden rozměr – což jemu nehrozí. Jaroslav je pro nás příkladem v tom, že se věnuje rodině, a zároveň se nevyhýbá četným kulturním a společenským aktivitám, aniž by se jimi nechal pohltit, a v duchu čtvrté dohody dělá zároveň všechno co nejlépe. Tato obrovská horizontální šíře jeho aktivit ve fenomenálním světě je ale vždy podřízena vertikalitě absolutna, které různí myslitelé nazývají různě.

Myslím, že sdílíme společný názor všichni tři, jak ty, Jaroslav, já, že zásadní chybou východní tradice bylo její zaměření se pouze na absolutno, a popření jakýchkoliv relativních hodnot. Tím se Indie kdysi dostala například do obrovské zaostalosti a obrovské bídy. A stejnou chybou bylo naše západní ulpívání – začalo to až s vědeckotechnickou revolucí a osvícenstvím – ulpívání na relativní hodnoty, a vytěsnění jakýchkoli absolutních hodnot na samotný okraj společenského zájmu. A každá jednostrannost se obrací proti nám. A proto je Jaroslavův příklad tak obrovsky důležitý: On jako by předznamenával, aspoň pro mě, ve spirále světových dějin, kde se věci vrací – teď jsme tak trochu ve středověku – jako by předznamenával návrat renesance. Vždy s úsměvem, zdánlivou lehkostí udržuje tuhle křehkou rovnováhu, kdy to relativní nepřeváží nad tím absolutním, absolutní nad relativním. Ztělesňuje pro mě ideál renesančního člověka, a tím i zdravého člověka.

Martina: Harmonická osobnost.

Milan Calábek: Ano, přesně tak. Protože už prodělal loni druhou transplantaci srdce – po mnoha infarktech. Ale Jaroslavova cesta mi přijde vzorová. Opravdu renesanční cesta, která většině z nás chybí.

Martina: Takže si myslíš, že by vlastně právě paradoxně mohlo po tomto honu nastat, že by došlo k jakémusi prohloubení našeho přemýšlení? I. D. Yalom, slavný psycholog, napsal knížku Léčba Schopenhauerem – takže by to mohla být taková léčba Duškem? Tímto příkladem?

Milan Calábek: To by bylo naprosto ideální. Lidi by ve světě řekli: „Tak si poslechněme, co tam vlastně k tomu říká dál. Nejenom jednu minutovou větu, nebo dvě věty, ale jak to má podložené, jak uvažuje. Jak to, že mu lidi pořád chodí? Vždyť má ty Dohody neustále vyprodané. Jak to, že na to lidi chodí v Ostravě, v Havířově, ve Znojmě, a kdekoliv, na Slovensku, kamkoliv zavítá? A podívejme se, o co mu vlastně jde. Co hlásá v celé šíři, ne jenom v jedné zkratce.“

Martina: I. D. Yalom napsal další knihu: Když Nietzsche plakal. Tak doufejme, že to nebude: Když Jaroslav plakal.

Milan Calábek: Ta je ještě zajímavější, než ta...

Martina: Stejně jako Případ Spinoza.

Milan Calábek: Ano, taky krásná kniha.

Existuje nulová cesta, utišení mysli, mimo ano a ne. Když je mysl utišena, vyvstane v ní prožitek existence i neexistence současně, a zážitek nejvyšší skutečnosti. A to je vysoce léčivé.

Martina: Když už tady máme trošku adorační rozhovor o Jaroslavovi, tak si vzpomínám, že u nás v rádiu mimo jiné citoval Einsteina: „Šípy nenávisti se mě nedotýkají, stejně tak jako řády a čestné doktoráty.“ To si myslím, že je zase velmi důležitá věc hodná následování, aby se nás tolik nedotýkalo to vnější, protože to pak člověka rozbíjí.

Milan Calábek: Ano, ale důležité je, že to nejsou jenom útrapy, ale ani povýšení. A v tom je Jaroslav naprosto dokonalý. To je vlastně druhá dohoda, jestli se nemýlím. A v pojetí indického buddhismu se vlastně mluví o nulové cestě, o šúnja-vádě, a touto cestou Jaroslav kráčí, co ho vlastně známe. Šúnja-váda by se mohla přeložit jako zerologie, jejíž hlavní exponentkou je v současnosti francouzsko-bulharská badatelka Julia Kristevová. Tady jde o to, že podle Nágardžuny, který je považován za druhého Buddha, existence tohoto iluzorního světa závisí na dvou věcech: Na afirmaci, a na negaci. Na ano, a ne. Na dvou extrémech. A Buddha, aby se jim vyhnul, tak radí jít novou cestou, která se nachází mezi nimi – jít na ostří nože. Podobně to formoval i Šántideva – mysl je utišena – což umožňuje prožitek nejvyšší zkušenosti, a vysoce léčivý, když v ní vyvstane současně existence i neexistence. Neboli jde o takzvanou čtvrtou lemmu.

Martina: Čtvrtá lemma?

Milan Calábek: O tom jsme s Jaroslavem hodně dlouho mluvili v našem prvním rozhovoru. Hned se k tomu vrátím. To je, pokud jde o způsob myšlení v Indii, u Nagaržuny, nebo čtyři lemmata, které nám zachoval Pyrrhón a alexandrijský lékař Sextus Empiricus, kdy vlastně máme několik možností: Můžeme přistupovat ke skutečnosti: buď ANO a NE – *tertium non datur* (*třetí možnost neexistuje*) – to je prostě nejběžnější způsob, a takhle většinou postupovali ti, kteří útočili na Jaroslava – buď ano, anebo ne. Třetí způsob, to je Hegelův způsob, – ano i ne – a tím začíná Mikuláš Kusánský. A pak je tedy způsob, ke kterému dospěla alexandrijská renesance ve druhém století, nebo ke kterému ve stejné době dospěl Nágardžuna: ani – ani.

A jde o to, že Jaroslav touto cestou nejen kráčí na ostří nože, mezi existencí a neexistencí, mezi osvícením a neosvícením, ale on z této pozice často mluví, aniž by používal buddhistickou terminologii, a zerologické pojmy, bez kterých já se neobejdu. Tak naše rozhovory, které vedeme, v Mandale, v čajovně, nebo potom i v Duši

K, tak to potom může *cum grano salis* (se zrnkem soli – tedy s jistou dávkou skepse) připomínat rozhovory vesnického pandita (učenec) se sanjásinem (ten, který se zřekl světských záležitostí), který dokáže i o ptákovinách mluvit z transcendentního hlediska. To je úžasné. A nepoužívá, nepotřebuje žádná cizí slova, jako já. Nepotřebuje žádné sankskrtské termíny, a je obrovsky srozumitelný.

Martina: To je v pořádku. My jsme si na tvé rozhovory koupili velký slovník cizích slov, filozofický slovník, a podobně, abychom pak věci dokázali správně zapsat. Víš, vlastně tohle je také důležitá otázka. Protože já se netvářím, že všemu, co říkáš, rozumím, netvářím se, že rozumím všemu, co říká Jaroslav. Ale vlastně si v tu chvíli říkám: Můžu tedy se svým omezeným věděním být zdravá a pochopit to?

Milan Calábek: Ježiši...

Martina: To je strašně důležité.

Milan Calábek: Takhle to prostě není.

Martina: Já vím. Ale víš, někdy, když tě poslouchám, tak to ve mně automaticky vyvolá pocit: „Tak, jsem nedovzdělaná.“ Nebo naopak: „Tohle nepochopím, na to už já ... to už nestihnu.“ Rozumíš mi?

Milan Calábek: Já ti rozumím. Ale to je moje chyba, ne tvoje.

Martina: To je jedno.

Milan Calábek: To je moje chyba.

Martina: Nebavme se o tomhle. Teď, když říkáš „chyba“, tak bychom pobírali to, co jsi tady říkal. Ale bavím se o tom, co mají lidi dělat? Jak hledat poznání? To je strašně důležité. Neříkat jim jenom, co dělají špatně. To, čeho si vážím na Jaroslavovi i na tobě, je, že se můžete mýlit, můžete se mýlit zásadně, ale vzbuzujete otázky. A to je strašně důležité. Ale teď mi řekni: Někdo na to nemá čas, nechce se věnovat každý den studiu véd a zjišťovat, jaké jsou Otázky Milindovy (budhistický spis)...

Milan Calábek: No, to je zajímavé....

Martina: Ne, ne, toho se nechtej. A teď mi řekni radu: Lidi, hledejte kudy, kudy na to jít, jak na to jít, i když jste v různých životních situacích, v různých životních problémech, v různém stádiu vzdělání, v různém stádiu sečtělosti. Kudy na to jít jednoduše, lidsky, přirozeně?

Milan Calábek: Tady spíš pomůže Jaroslav, který to dokáže přeložit do velice jednoduchých, srozumitelných formulací. Uvedu příklad ze Čtyř dohod: Třetí dohoda nám vlastně říká – zdržujme se úsudků, které vznikají z domněnek. Tam je to zhuštěno, ale je za tím celý obrovský vývoj. S tím se setkáme u Aristotela, stoikové říkají „zdržujme se úsudku“, podobně na to reaguje Descartes. A na Descarta navazuje Edmund Husserl, zakladatel fenomenologie, náš krajan z Prostějova, jehož mentorem byl Masaryk, který mluví o fenomenologické redukci, o uzávorkování všech těchto věcí, abychom přistoupili přímo, pokud možno přímo, k esenci, k podstatě. A nakonec se to dá říct opravdu jenom třetí dohodou. Já nejsem vůbec fanda tohoto směru, ale respektuji ho a vážím si ho.

Subneurální, subbuněčné myšlení na kvantové úrovni nevyužívá k myšlení neurony, ale subbuněčné složky

Martina: Teď jsi řekl velmi důležitou věc, protože velmi mnoho současných racionálně uvažujících lidí mu vyčítá, že nám často dává za příklad třeba šamany, nebo indiány, a že to je zjednodušené a že toto už máme dávno za sebou. I tuto otázku jsem mu svého času položila i já. Jak toto vnímáš ty? Proč to lidem vadí? A proč to Jaroslav pořád dělá?

Milan Calábek: Jaroslav to dělá z několika důvodů, mám pocit. Na jedné straně je to pojetí, zase si dovolím už vrátit se k Montaignovi a k Rousseauovi, je to *noble savage*, je to ušlechtilý divoch.

Martina: Divoch.

Milan Calábek: To je něco, co existuje v naší tradici, co se tu objevilo, co navazuje na zlatý věk antiky, a s čím se musíme srovnat. Protože je to vlastně obrovská kritika našeho současného života. Života, který jsme nastoupili už v osvícenství, a před tím, z hlediska přirozeného řádu, jehož mluvčím, a proto je morálně nadřazeným, je právě tento ušlechtilý divoch. Samozřejmě tento pojem pochází od Lyttona a jeho Obléhání Granady, a tak dále, tím se nemusíme zabývat. A pak je tu druhá věc, je tady toltécká spiritualita – to je další hledisko, které se k tomu váže. Samozřejmě, nejde o žádný panindiánský ideál, jako je Karl May, proti kterému samozřejmě nic nenamítám, v žádném případě, ale v prepubertě nás může oslovit.

Ale to není případ Jaroslava. U Jaroslava je to ještě mnohem složitější. Kromě toltécké spirituality používá od Castanedy, Sancheze, Ruize, a dalších mezoamerickou terminologii, i když nemá nic společného s prekolumbovskou historií, a naopak ji vykládá úplně jinak. Ale to je jeden z důležitých pohledů, protože právě zjednodušuje pro Mexičany celou složitost taoistické, buddhistické, i západní filozofické tradice, a dává to tak jednoduše, aby i nevzdělaný indián, i nevzdělaný mestic, i nevzdělaný latino, to byl schopen docela dobře pochopit.

A druhá věc je, že i Jaroslav si uvědomuje, že současná transpersonální psychologie nás upozorňuje na dvě základní věci: Že kromě percepčně racionálního vnímání, to znamená od smyslově rozumového vnímání, zpracovávání informací, existuje od nepaměti i jiný způsob, kterému se říká subneurální. A tento subneurální, subbuněčný, je úplně jiný. To je vlastně myšlení na kvantové úrovni, které vychází právě z lokality a nelokality, které určitým způsobem, podle Penrose, využívá k myšlení nikoliv neurony, ale využívá k tomu subbuněčné složky, buněčnou kostru, mikrotubuly. Ale tohle není tak podstatné. Podstatné je, že jsme schopni z našeho psychického universa, když jdeme do hloubky, do meditační hloubky, čerpat informace, které bychom jinak nezískali. A to je ten šamanský způsob, to je ten neošamanismus, ke kterému se vracíme stále

znovu a znovu a který upozorňuje na tento způsob získávání informací a přemýšlení, a cesty k novým věcem, k inovacím. A to Jaroslav obrovsky oceňuje.

A samozřejmě je tady pochopitelně úcta k obyčejným, zbídačeným lidem, kteří byli několik set let nepředstavitelným způsobem vykořisťování a ničení. Já si pamatuji v Mexiku konec městského šamanismu v alkoholismu, ve vraždách, ve všem možném. To je hrozně složité. Ale Jaroslav podporuje třeba vyloženě několik Indiánů, indiánských rodin, v Peru, a s Mnislavem Zeleným se zabývají, se zajímají právě o současnou, dalo by se říct etnografii, antropologii, protože tam se děje něco, co bude mít v celé latinské Americe a pro celý svět obrovský význam.

Martina: Ano. Takže Jaroslav nám nechce jenom jaksi zobrazovat ušlechtilého divocha, ale spíše vést lidi k tomu, aby se po jejich příkladu zpomalili, věnovali se svým myšlenkám, četli z letu ptáků, poslouchali šum stromů? Promiň, že to přeříkávám tak triviálně.

Milan Calábek: Ne, ne. Říkáš to dobře. Protože, ano, pro šamanismus je všechno vědomé – celý svět. Proto Jaroslav může rozmlouvat s kameny, proto může rozmlouvat s větrem tak, jako indiánský šaman.

Martina: A nemusíme hledat, jaké řeči rozumíme my. Pro někoho je to hudba, pro někoho je to příroda, pro někoho je to jiný druh spirituality, ale cestu k sobě samotnému nenajdeme v mobilu.

Milan Calábek: Ano, každý z nás má jiný způsob, který ho uvede do tohoto jiného stavu vědomí. A Jaroslav, díky ohromné pohotovosti, vtipnosti, nás přesvědčí o tom, že oba dva tyto způsoby zvládl. A zvládl je. A jak on sám říká – v podstatě se s nimi asi i narodil. Což je obrovská výhoda.

Nejde ani tak o střet mezi demokracií a totalitou, ale o střet dvou způsobů myšlení. Jedno je lineární, logické, kauzální, konvergentní, a druhé laterální, diskonvergentní, rozbíhavé, tvořivé.

Martina: Když se znovu vrátím k výrokům, které zazněly na Jaroslavovu adresu, tak třeba vzpomenu, co psali na Seznamu: „Proč Jaroslav Dušek dostal znovu prostor své názory ventilovat?“ Reflex se zase zmínil: „Dušek nepatří do médií, ale do blázince.“ A teď pozor, to mi přijde důležité: „Ve veřejném zájmu by mělo být takové názory nezveřejňovat.“ Rozumíš tomu, kam jsme se posunuli, že ve veřejném zájmu je chránit veřejnost před názorem jednoho jeho člena, nebo skupiny členů? Rozumíš tomu?

Milan Calábek: Rozumím tomu velice dobře. Už nám to vysvětlili několikrát, že nějakí naivní stoupenci nezodpovědné demokracie si můžou myslet, v duchu mistra Jana, že na pravdu má nárok každý. To nám řekli velice dobře v Kostnici, jak to je. Potom po Bílé hoře, a stejně tak v Mnichově a na Jaltě – tam nám to vždy důkladně vysvětlili. A my jsme strašně natvrdlí, a pořád to nechápeme, takže zřejmě se ještě musí v médiích toto připomenutí objevit znovu.

Ale osobně si myslím, že v tom rozsáhlejším, větším rozsahu, nejde o střet mezi demokracií a totalitou, i když to samozřejmě zkouší, kam to může dojít, kam až se to dá posunout, ale že jde o střet dvou způsobů myšlení. A domnívám se, že to je to nejdůležitější, a velice klíčové: Na jedné straně převládá ještě myšlení, které můžeme nazvat jako lineárně sekvenční myšlení, to jest myšlení logické, kde je všechno logicky seřazeno, kde hraje klíčovou roli kauzalita, kde všechno na sebe přesně navazuje. Taky se mluví v novější podobě o konvergentním myšlení, Joy Paul Guilford. Ale taky zároveň existuje druhý způsob myšlení, jehož představitelem je právě Jaroslav, a které bychom mohli nazvat laterálním. A v protikladu ke konvergentnímu bychom ho taky mohli nazývat diskonvergentním, rozbíhavým.

Martina: Prosím příklady.

Milan Calábek: Ano. Hned o tom budu mluvit. Laterální myšlení nám umožňuje se osvobodit ze svěřací kazajky logiky. Je založené na nepřímém postupu, na opuštění všech dosavadních vzorů

a rámců myšlení, a otevírá nám prostor pro nápady. To, co říkáme, nemusí být stoprocentně ověřeno, může to být neověřené, ale musí to souviset s problémem. A důležité je, zda u toho, co použijeme, jde o paralelní možnost řešení problému, který řešíme. Lidé s touto strukturou vědomí nezavrhují lineární způsob, který nám může připadat z určitého hlediska překonaný, a všude tam, kde je ho třeba, se použije. Protože toto lineární myšlení má jednu obrovskou výhodu, že sice redukuje, ale obrovsky prohlubuje dané věci. To znamená, je to myšlení expertů, odborníků, je to myšlení někdy i fachidiotů, kdybychom to tak chtěli říct, ale ne vždy, samozřejmě. Kdy jdeme k cíli krok za krokem, a každý krok je ověřený. Kdežto způsob není vůbec metodický – tam skáče – ale je kreativní, je inspirující, provokativní, jak o tom svědčí právě četné reakce na různé závěry, ke kterým Jaroslav tímto způsobem myšlení dospěl.

Lidé, kteří používají lineární myšlení, zavrhnou všechno, co je nejisté, neověřené, excentrické, provokativní, a co právě do jisté míry vyvolává často konflikty. Mohl bych uvést příklad, nešťastného Václava Švorce, to byl bratr Jiřiny Švorcové, herec v Národním divadle. Já si ho pamatuju, byl několikrát za profesorem Götzem a prosil ho, aby už nehrál „Paní, nesu vám psaní“, ale aby mu vymyslel nějakou roli, jinak že odejde. A Götz říkal: „V Národním divadle je taková čest tady vystoupit, že i kdybych tady řekl jedno slovo, tak si toho budu vážit. Tak jděte do Mostu a uvidíme – tam taky nebude nic hrát.“ A tak dále. Nicméně po 68. roce se změnila situace, a nebyl nikdo, kdo by byl vhodný, aby tam všechno nějakým způsobem prověřil, a dal to dohromady, a tak Jiřina Švorcová jmenovala bratra šéfem činohry Národního divadla. Koloval vtip, že na oponě už nebude „Národ sobě“, ale „Jiřinka Venouškoví“. A on pak dělal prověrky, které vstoupily do dějin divadla, a byly velice slavné. Jeden z těch rozhovorů byl s Josefem Kemrem, kdy Kemrovi říkal: „Ty bys mohl hrát i nějakého socialistického hrdinu. Vypadáš na to. Ale kdybys nebyl takovej náboženskej tmář, víš. To musíš změnit, jinak si těžko zahraješ. Jakejsi talent máš, možná.“ A Kemr mu na to

odpověděl: „Víš, Venoušku, ten tvůj marxismus, to je myšlení takhle“ – a dal ruce před sebe, udělal tunel. „Kdežto spiritualita, to je tohle“ – a otevřel to. A to je ten rozdíl mezi lineárním a laterálním myšlením.

A většinou lidé, kteří dělají nějaké nové objevy, to jsou lidé tohoto typu myšlení, kteří vůbec nejsou experty. Třeba Darwin byl teolog, nebyl biolog. Dělal medicínu jenom jeden rok, a rychle toho nechal. Kam se podíváme, tam vidíme vlastně vždycky, že to byl nějaký amatér od slova *ámo* – milovat. Třeba Michael Ventris, který rozluštil do té doby naprosto nerozluštitelné lineární krétské písmo B, protože se nenechal spoutat žádnými názory – vůbec nebyl klasický filolog – a tím otevřel cestu k vyřešení lineárního písma A, které bylo daleko jednodušší, ale do padesátých let – on tragicky zahynul – to nikdo nerozluštil, protože nepostupovali tímto způsobem. Nebo v současnosti, před pár týdny proběhla tiskem zpráva o Baconovi, který nezaslepený představami specialistů rozluštil jednu z velkých paleontologických záhad: Dokázal, že jeskyní malby pravěkých zvířat představují lunární kalendář, spolu s úplně prvním písmem. Nejdříve to přijali nezávislí badatelé a dneska se na tom skoro všichni shodují.

Martina: Neříkejte, že něco nejde, protože přijde nějaký šílenec a prostě to udělá.

Milan Calábek: Ano, ten to naruší. Přesně tak.

Nemáme jen smysly a rozum, které nám dávají poznání. Můžeme vystoupit ke kontemplaci, ve které je myšlení překonáno myšlením.

Martina: Vlastně by střet pohledů na svět, střet způsobů myšlení, střet názorů, měl být vždycky tvůrčí, osvěžující, a vlastně žádoucí. Ale my jsme si teď zvykli vnuknout lidem představu, že existují názory, které je mohou ohrozit, protože jsou tak hloupí, že nemají šanci se nad tím zamyslet, a zvážit argumenty. Řekni mi, myslíš si, že si nějak prosadíme, vyvzdorujeme, vymodlíme tolerantnější dobu, která bude hledat otázky, a nebude stále jen nabízet prefabrikované odpovědi? Je šance? Vidíš to tak?

Milan Calábek: Souvisí to se strukturami vědomí. Nebudeme teď řešit, jestli tedy náš mozek vytváří vědomí, nebo je přijímá, jestli je vysílač, anebo přijímač, protože on je jak přijímač, tak i vysílač. Ale o to nejde. Asi bude dlouho trvat, než převládne určitým způsobem vědomí, které Jean Gebser nazval vědomím integrálním, které se pokusí o integraci všech směrů, všech vědeckých názorů, integraci teorie relativity, kvantové fyziky na jedné straně, a taoismu, buddhismu, současné filozofie. Jakmile dojde k tomuto sjednocení a překročení, tak to dává určitou naději. V tom spočívá vývoj, že skutečně jdeme od archaického vědomí, podle Gebsera, přes magické vědomí šamanismu, přes mýtické vědomí-náboženství, přes mentálně racionální vědomí, k vědomí pluralitnímu, které to všechno rozbilo, a nakonec bychom mohli dospět k integrálnímu vědomí. Ale je to dlouhá cesta, každá změna, každá struktura vědomí, ta se objevuje skokem a vždycky lidstvo je jen o chlup přežilo. Každá změna struktury vědomí vždy přinesla to, že jsme stáli na pokraji vyhynutí a vzájemného vyhubení. Doufejme, že teď to takhle nebude.

Martina: A proč se tomu tak stále bráníme? Proč tolik lpíme na tom – jak je to v Platonově podobenství o jeskyni – proč tolik lpíme na tom se stále dívat na hru světla a myslet si, že to je skutečný život?

Milan Calábek: Protože zatím – už scholastika s tím pracovala – se domníváme, že jsou to jenom smysly a rozum, které nám dají poznání, a zapomínáme na to, o čem mluvil Hugo od svatého Viktora, o čem mluvil Bonaventura, a podobně, že tady je ještě jeden okulus, ještě jedno oko: Scholastici mluvili o *contemplatio* – oko kontempace. Kdy se dokážeme dostat na tyto věci. Kdy dokážeme, jak říká Jaspers, myšlením překonat myšlení.

Martina: Milane Calábku, já ti moc děkuji za to, že sis udělal čas a že jsi tolik energie věnoval tomu, abys nám pomohl ten spor a svár, kterého jsme byli svědkem – ať jsme chtěli, nebo nechtěli – pochopit. Díky moc.

Milan Calábek: Smím ještě říct na závěr zenovou báseň?

Martina: Prosím.

Milan Calábek: Je to zenová báseň mistra z Wu-men ze 13. století, která nám dává jistou naději: „Nelze to popsat, nelze to zobrazit. Ale nepřestávejme po tom pátrat. Původní tvář se nemůže nikde skrýt. A i kdyby zničen byl svět, ona zničena nebude.“

Martina: 13. století.

Milan Calábek: Třinácté století.

Martina: Škoda, že se nenacházíme alespoň na této úrovni. Díky moc.

[Všechny příspěvky s Milan Calábek](#)

Diskuze:

Napsat komentář

E-mailová adresa nebude publikována.